ЗАГАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

УДК 061.2:504

DOI <https://doi.org/10.32846/2306-9716/2021.eco.5-38.12>

ДІЯЛЬНІСТЬ ЕКОЛОГІЧНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У МІСТІ КАМ'ЯНЦІ-ПОДІЛЬСЬКОМУ

Гордій Н.М., Тютюнник О.С., Рубановська Н.В.

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
вул. Огієнка, 61, 32300, м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька область
nataliagordiy3103@gmail.com, guslyanka@gmail.com, natalkarubanovska@gmail.com

Основним завданням громадських організацій є здійснення громадського контролю за дотриманням природоохоронного законодавства, а також природоохоронна робота із розв'язання проблем екологічної спрямованості, поширення інформації, здійснення освітньої і виховної роботи з метою формування екологічної свідомості населення. Питання забезпечення екологічної безпеки вирішуються спеціальними органами в галузі природокористування та охорони довкілля, представниками виконавчих органів, громадськими організаціями і населенням країни загалом. Створення і діяльність громадських природоохоронних формувань мають стати пріоритетним напрямком діяльності країни в екологічному напрямі. Громадяни будь-якої країни можуть розв'язувати екологічні проблеми індивідуально, але все ж таки передумовою успіху громадськості є чітка організація і співпраця. Об'єднання в так звані громадські екологічні організації відкриває перед людьми кращі можливості для реалізації своїх прав в екологічному відношенні, а також для впливу на екологічну політику своєї держави. В Україні нараховується понад 500 громадських екологічних організацій, із них найбільшими є Українське товариство охорони природи, Всеукраїнська екологічна ліга, Українська екологічна асоціація "Зелений світ", Всеукраїнська дитяча спілка "Екологічна варта", Національний екологічний центр України, Українське ботанічне товариство. Громадські екологічні організації діють у всіх регіонах України. Діяльність урядових, приватних і громадських неурядових організацій у сфері збереження природи – це один із головних компонентів становлення екологічно свідомого суспільства та захисту навколишнього природного середовища. Дослідження відповідних цільових груп м. Кам'янець-Подільського дало змогу зробити деякі узагальнюючі висновки та надати рекомендації щодо вдосконалення їх подальшої співпраці.

Ключові слова: громадські організації, екологічне виховання, патріотичне виховання, проекти, Кам'янець-Подільський.

Activities of environmental public organizations in Kamianets-Podilskyi. Hordii N., Rubanovska N., Tiutiunnik O.

The main task of public organizations is to exercise public control over compliance with environmental legislation, as well as environmental work to address environmental issues, dissemination of information, educational and educational work to form environmental awareness. Issues of environmental safety are addressed by special bodies in the field of nature management and environmental protection, representatives of executive bodies, public organizations and the population in general. Creation and activity of public nature protection formations should become a priority direction of the country's activity in the ecological direction. Citizens of any country, of course, can solve environmental problems individually. But, nevertheless, the precondition for public success is clear organization and cooperation. Joining so-called public environmental organizations opens up better opportunities for people to exercise their rights in the environmental field, as well as to influence the environmental policy of their country. There are more than 500 public environmental organizations in Ukraine, the largest of which are: Ukrainian Society for Nature Protection, All-Ukrainian Ecological League, Ukrainian Ecological Association "Green World", All-Ukrainian Children's Union "Ecological Guard", National Ecological Center of Ukraine, Ukrainian Botanical Society. Public environmental organizations operate in all regions of Ukraine. The activities of governmental, private and public non-governmental organizations in the field of nature conservation are one of the main components of the formation of an environmentally conscious society and protection of the natural environment. The study of the relevant target groups of Kamianets-Podilskyi provided an opportunity to draw some general conclusions and provide recommendations for improving their further cooperation. *Key words:* non-governmental organizations, environmental education, patriotic education, project, Kamianets-Podilskyi.

Актуальність дослідження. В Україні представлені глобальні міжнародні екологічні організації, завданням яких є активізація прийняття рішень щодо розв'язання глобальних екологічних проблем, зокрема шляхом привернення до них уваги громадськості і влади. Одними із найпотужніших міжнародних організацій є такі: ПРООН (Програма ООН із розвитку) – United Nations Development Programme (UNDP); ВООЗ (Всесвітня організація

охорони здоров'я) – Health Organization (WHO); Світовий союз охорони природи – International Union for Nature Conservation (IUCN); Європейська мережа для інформації та спостереження за навколишнім середовищем – European Environment Information and Observation Network; Міжнародна інформаційна система із навколишнього середовища (ІНФОТЕРРА); Європейська науково-дослідна організація із навколишнього середовища – European

Environmental Research Organization (EERO) та інші. Роль таких масштабних організацій є надзвичайно вагомою, особливо у питаннях впливу на виробників, продавців і вимагання дотримання екологічних норм і стандартів.

В Україні налічується понад 500 громадських екологічних організацій, із них найбільшими є такі: Українське товариство охорони природи, Всеукраїнська екологічна ліга, Українська екологічна асоціація «Зелений світ», Всеукраїнська дитяча спілка «Екологічнаварт», Національний екологічний центр України, Українське ботанічне товариство. Громадські екологічні організації діють у всіх регіонах України [2].

Новизна. За результатами опрацювання наявних офіційно доступних джерел визначено основні організації міста, які прямо або опосередковано вирішують питання охорони навколишнього природного середовища.

Викладення основного матеріалу. Серед 277 громадських організацій, представлених на офіційному веб-сайті Кам'янець-Подільської ради, зареєстровано лише три громадські організації екологічного спрямування [1]:

1. Товариство Подільських дослідників природи і природолюбів (директор – Любінська Людмила Григорівна). Мета діяльності: організація є недержавною, добровільною, незалежною, аполітичною, неприбутковою громадською природничо-краєзнавчою, мистецько-культурною, освітянською, виховною організацією, яка об'єднує на добровільній основі громадян задля здійснення природоохоронної і краєзнавчої діяльності усіх напрямів освіти і виховання; наукової, рекреаційно-туристичної, мистецько-культурної діяльності; здійснення громадських екологічних експертиз стану довкілля, природних ресурсів, продуктів харчування і води.

Товариство створено з метою задоволення духовних (культурно-мистецьких) потреб, наукових, освітніх теоретичних і практичних інтересів, екологічних і рекреаційних інтересів громадян, природних і соціально обумовлених потреб осіб у галузі використання природних ресурсів; охорони навколишнього природного середовища і забезпечення екологічної безпеки; проведення екологічного моніторингу, поширення екологічних знань.

Основними завданнями товариства є такі: проведення науково-дослідної роботи; організація та участь у всіх видах освіти, виховання; організація, участь і проведення краєзнавчої, пропагандистської, видавничої діяльності; організація, проведення рекреаційної і туристської діяльності; організація і проведення громадської екологічної експертизи; організація, проведення та участь у культурно-масових, мистецьких заходах; участь в обговоренні проєктів законодавчих актів, матеріалів про розміщення, будівництво і реконструкцію об'єктів, здатних негативно вплинути на стан навколишнього природного середовища, і внесення пропозицій до

державних і господарських органів, установ, організацій із цих питань; надання допомоги громадянам у захисті їх екологічних, соціальних та інших прав; представництво і захист законних інтересів створених Товариством підприємств, організацій, членів Товариства в органах державної законодавчої і виконавчої влади, місцевого самоврядування, у прокуратурі, суді, громадських організаціях, у міжнародних, міжурядових і неурядових організаціях; здійснення громадського контролю у галузі охорони навколишнього середовища; розроблення пропозицій щодо вдосконалення правової бази.

Основними напрямками діяльності товариства є:

1) організація навчання керівників підприємств, установ, організацій усіх форм власності, інших посадових осіб, учнівської і студентської молоді, а також громадян основам еколого-правових знань у вигляді підвищення кваліфікації і перепідготовки кадрів;

2) організація позашкільної та на базі громади освіти і виховання;

3) здійснення видавничої і рекламної діяльності, проведення масових заходів (табори, мітинги, марші, експедиції, екскурсії тощо) з метою формування у населення бережливого ставлення до природи і підвищення екологічної, правової та загальної культури громадян;

4) дослідження і проведення заходів з охорони та збереження природних і краєзнавчих історико-архітектурних об'єктів і комплексів Подільського краю, культурної спадщини;

5) організація туризму, проведення спортивних заходів, створення рекреаційних територій для духовного і фізичного розвитку громадян; оздоровлення, проведення змістовного дозвілля задля розвитку і пропаганди туристично-екскурсійної роботи як важливого виховного напрямку активного і змістовного розвитку підлітків, молоді та інших вікових груп населення із метою реалізації права громадян на загальне і спеціальне природокористування;

6) проведення учбово-методичної роботи;

7) організація підготовки і підвищення кваліфікації туристських кадрів у школах туризму, на курсах, семінарах, зборах;

8) підготовка та атестація кваліфікованих туристичних кадрів і фахівців, спортсменів-розрядників, суддів, тренерів та інструкторів з туризму;

9) організація і проведення спортивних туристських заходів: чемпіонатів, спартакіад, змагань, експедицій, навчально-тренувальних зборів тощо;

10) розроблення і впровадження поточних та перспективних програм розвитку масового, оздоровчого і спортивного туризму, екскурсійної і краєзнавчої роботи;

11) організація міжнародного та міжрегіонального співробітництва, інтеграції із питань розвитку масового, оздоровчого і спортивного туризму; організація міжнародного туристичного обміну, масових, оздоровчих, спортивних заходів, змагань;

12) проведення роботи із попередження і профілактики аварійності, травматизму та нещасних випадків у туризмі;

13) організація проведення громадської екологічної експертизи;

14) участь у міжнародному співробітництві із вивчення та охорони природних об'єктів і комплексів, ефективного та раціонального використання природних ресурсів, культурної спадщини.

2. Молодіжна громадська організація - туристично-екологічна асоціація «Магнолія» (директор Вашук Дмитро Петрович).

3. Кам'янець-Подільська міська молодіжна громадська організація «Зелені Товтри» (директор Татаріна Наталя Миколаївна).

На інших інтернет-ресурсах ми знаходимо інформацію про ще три громадські організації екологічного спрямування, не представлені на веб-сайті Кам'янець-Подільської ради (можливо це сталося через те, що інформація на сайті датується ще 25 квітня 2016 року або через легалізацію організації лише шляхом повідомлення):

Громадська організація «Центр ресурсоефективного і чистого виробництва» (директор Володимир Грицанчук). Головна мета діяльності організації спрямована на розроблення і впровадження заходів щодо захисту навколишнього середовища; впровадження альтернативних джерел виробництва енергії та енергозберігаючих технологій; розвиток екотуризму та екопоселень; розвиток ресурсоефективного і чистого виробництва; перехід із нафтового громадського транспорту на екологічний транспорт.

Громадська організація увійшла до складу Експертної групи з питань розвитку легкового і громадського електротранспорту при Мінінфраструктури України, а також Експертної ради Міненерго України; є учасником Української Асоціації ринку електромобілей в Україні, Європейської Електромобільної Асоціації України (AVERE UKRAINE), Федерації роботодавців автотранспорту України.

Рис. 1. Статус громадських організацій м. Кам'янець-Подільського на сайті youcontrol.com.ua станом на 10.06.2021 р.

Завдяки громадській організації місто Кам'янець-Подільський бере участь у:

1) проєкті Європейського Інвестбанку «Міський громадський транспорт України-2» 2020 року;

2) розробленні стратегії соціально-економічного розвитку обласної, міської, сільської і міжселищної інфраструктур;

3) розробленні Стимулів, Програм і Законів України із використання електроенергії для розвитку громадського електротранспорту в Україні.

5. Благодійна організація «Надія» (директор Магілат Валентина Володимирівна). Благодійна організація «Надія» створена з метою сприяння здійсненню програм і заходів, спрямованих на розвиток українського суспільства у сферах освіти, науки, медицини, культури, мистецтва, спорту, здоров'я, туризму, прав людини і громадянина та основоположні свободи; на розвиток територіальних громад, міжнародної співпраці, екології, охорони навколишнього середовища і тварин; стимулювання економічного росту й розвитку економіки України та її окремих регіонів і підвищення конкурентоспроможності України; сприяння обороноздатності та мобілізаційній готовності країни, захисту населення у надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного стану; сприяння здійсненню державних, регіональних, місцевих і міжнародних програм, спрямованих на поліпшення соціально-економічного становища в Україні.

6. Громадська організація «Чисті схили» (директор Желіховська Вікторія). Організація створена з метою об'єднання ініціативних громадян, які не бажають стояти осторонь екологічних проблем міста, прагнуть жити у чистому, красивому, комфортному середовищі та готові самі змінювати на краще свій життєвий простір.

Громадська організація легалізована шляхом повідомлення, тобто без створення юридичної особи. Керівники нещодавно почали про це замислюватись, оскільки для залучення коштів і пошуку грантодавців зазвичай потрібно мати рахунок. До цього часу організатори обмежувались залученням локальних ресурсів. Від акції до акції учасники організації складають список підприємців, представників партій, релігійних організацій міста, які могли би посприяти у проведенні заходів. Наприклад, останнє фінансування надходило від Патріаршої комісії у справах молоді Української Греко-Католицької Церкви, яка регулярно проводить конкурси міні-грантів.

Окрім проведення акцій із прибирання, ГО «Чисті схили» є учасниками районних і міських комісій з екологічних питань при міській раді, а також беруть участь в екологічних конкурсах. Проєкт, який наразі є актуальним, – це сімейний клуб «Прочитай мені казку». Екологія – це не лише вирішення конкретних проблем навколишнього середовища, але і робота із дітьми, виховання екологічної свідомості, розуміння того, що потрібно берегти природу. Спілкуючись із дітьми та читаючи

Таблиця 1

**Забезпеченість офіційно доступних джерел інформації відомостями
про діяльність екологічно-орієнтованих громадських організацій**

№ з/п	Назва громадської організації	Наявність юридичної адреси	Наявність контактних даних	Наявність даних про керівника	Наявність даних щодо завдання організації в сфері охорони навколишнього природного середовища*	Наявність загальної мети діяльності та ефективності установи щодо охорони навколишнього природного середовища*	Статус (на сайті youcontrol.com.ua станом на 10.06.2021 р.)
1.	Товариство Подільських дослідників природи і природолюбів	+	+	+	+	+	Не перебуває в процесі припинення
2.	Молодіжна громадська організація Туристично-екологічна асоціація «Магнолія»	–	–	–	–	–	Припинено
3.	Кам'янець-Подільська міська молодіжна громадська організація «Зелені Товтри»	–	–	–	–	–	Немає даних
4.	Громадська організація «Центр ресурсо-ефективного і чистого виробництва»	–	–	+	+	+	Немає даних
5.	Благодійна організація «Надія»	+	+	+	+	+	Не перебуває в процесі припинення
6.	Громадська організація «Чисті схили»	–	–	+	+	+	Немає даних

Примітка: * – інформація із соціальних мереж або інших інтернет-ресурсів.

кращі зразки української літератури під час таких зустрічей, організатори мають на меті виховувати свідоме ставлення до навколишнього середовища.

Окрім того, організатори планують створити у місті «Екологічну Раду», тоді питання екології більш серйозно розглядатимуться, оскільки про екологічні проблеми говорять в останню чергу внаслідок знаходження актуальніших проблем.

Серед усіх громадських екологічних організацій міста про 50% із них відсутні відомості у системі онлайн-сервісу перевірки компаній YouControl, 33% – не перебувають у процесі припинення, ще 17% – припинили свою діяльність (рис. 1).

Важливим аспектом співпраці та координації організацій є доступність відомостей про завдання, компетенції, діяльність, ефективність установи у сфері охорони навколишнього природного середовища, що свідчить про мінімізацію можливостей цільової співпраці з ними.

Результати пошуку наявних відомостей про участь цільових груп у міжнародних проєктах, науково-дослідній діяльності, екологічно-орієнтованих заходах свідчать про незначний рівень забезпеченості ними (табл. 1), що говорить про відсутність можливості аналізу та оцінки такої співпраці і діяльності установ та організацій.

Головні висновки. Унаслідок структуризації та опрацювання наявної офіційно доступної інформації за основними характеристиками, станом, завданням і діяльністю установ у сфері охорони довкілля було визначено, що доступною є найменша кількість інформації про громадські екологічні організації. Лише 33% громадських організацій мають усі перелічені у таблиці відомості (Товариство Подільських дослідників природи і природолюбів та Благодійна організація «Надія»), не перебуваючи у процесі припинення, що дуже важливо.

Література

1. Громадські організації міста : веб-сайт. URL: <https://kam-pod.gov.ua/suspilstvo/rozvitok-gromadian-suspilstva/gromadski-organizatsiji-mista> (дата звернення 10.06.2021).
2. Стегній О. Г. Екологічний рух в Україні : соціологічний аналіз. Київ : Видавничий дім «КМ Академія», 2001. 234 с.